

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo

Postadresse:
Postboks 59 Sentrum,
4001 Stavanger

Besøksadresse:
Lagårdsveien 44, Stavanger

T: 51 56 87 00
F: 51 52 03 00
E: fmropost@fylkesmannen.no

www.fylkesmannen.no/rogaland

Uttalelse til søknad om tillatelse til uttak av vann fra Krossvatnet og regulering av Bjørheimsvatnet og Tysdalsvatnet i Strand kommune, Rogaland - Lerøy Vest AS

Viser til høringsbrev datert 3.7.2013 angående søknad fra Lerøy Vest AS om uttak av vann fra Krossvatnet og regulering av Bjørheimsvatnet og Tysdalsvatnet i Strand kommune.

Bakgrunn

Lerøy Vest AS avdeling Tau planlegger utvidet produksjon av settefisk fra 2,49 til 5 millioner settefisk. Den utvidede produksjonen skal ikke baseres på resirkuleringsteknologi, men fortsatt bruk av gjennomstrømningsanlegg. For å dekke det økte vannbehovet til produksjonen søker bedriften om tillatelse til økt uttak av vann fra Krossvatnet. Det søkes om et gjennomsnittlig vannuttak på 1,0 m³/s og et maksimalt uttak på 1,6 m³/s. Det søkes videre om regulering av Bjørheimsvatnet mellom HRV 33,2 og LRV 32,4 moh., og regulering av Tysdalsvatnet mellom HRV 40,0 og LRV 39,2 moh. Dette skal tilsvare dagens regulering av innsjøene. Det skal etableres ny vannveg fra Krossvatnet til settefiskanlegget. Nytt rør skal ha en diameter på 1 meter. Det er ikke planlagt minstevannføring.

Settefiskanlegget har vært i drift siden 1986, men har vært gjennom flere utvidelser og eierskifter siden oppstart. Lerøy Vest AS avdeling Tau har ikke konsesjon etter vannressursloven. I 2002 vurderte NVE at anlegget ikke trengte konsesjon ved vannuttak på 20 m³/min (0,33 m³/s) som årsmiddel, varierende fra 4,3 til 41 m³/min (0,07-0,68 m³/s) som månedsmiddel.

Tauvassdraget er et regulert vassdrag uten krav til minstevannføring. Tou Mølle AS satte i forbindelse med mølledriften i gang et kraftverk i 1903. I 1987 ble det bygd en ny kraftstasjon. Kraftverket (Norsk Grønn Kraft AS) ble i 1986 vurdert til ikke å være konsesjonspliktig, det er derfor ikke knyttet vilkår til konsesjonen.

Rådgivende Biologer AS har gjennomført en forenklet konsekvensutredning som er en del av konsesjonssøknaden. I søknaden er det konkludert med at tiltaket har ubetydelig konsekvens for verneinteresser, inngrepsfrie områder, terrestrisk mangfold, kulturminner, vannkvalitet og vannforsyning, landbruk, brukerinteresser og friluftsliv og en liten positiv virkning på landskap, rødlistearter (ål) og akvatisk mangfold. Utgangspunktet for konsekvensvurderingen (0-alternativet) er dagens situasjon i det regulerte vassdraget.

Det omsøkte tiltaket skal ikke medføre fysiske inngrep i vassdraget da vassdragsanlegg med inntak og reguleringsanlegg i all hovedsak eksisterer i dag. Det vil bli lagt ny inntaksledning parallelt med de eksisterende ledningene fra Krossvatnet til settefiskanlegget.

I følge søknaden skal økt uttak av vann fra Krossvatnet til settefiskanlegget i seg selv ikke føre til lengre perioder uten overløp på dammen, siden Lerøy Vest AS kjøper vann fra Tou kraftverk, som har vannrettene og også tar ut vann fra Krossvatnet til sin kraftproduksjon. Søker har en avtalt med rettighetshaver om at økt uttak av vann til settefiskanlegget kompenseres med tilsvarende reduksjon i uttak av vann til Tou kraftverk. Dette skal tilsi at det ikke blir endringer i tidligere praksis for vannuttak fra Krossvatnet, men det vil bli en annen praksis for slipping av vann fra magasinene Bjørheimsvatnet og Tysdalsvatnet.

Merknad til høringsbrev og kunngjøringen

I høringsbrevet og kunngjøringen av søknaden fremgår det at omsøkt regulering av Tysdalsvatnet skal være mellom HRV 40,0 og LRV 39,2 moh. Videre fremgår det av teksten at dette skal tilsvare dagens regulering. Vi vil påpeke at dagens regulering av Tysdalsvatnet er mellom HRV 40,0 og LRV 38,2 moh., dvs en regulerings høyde på 1,8 m og ikke 0,8 m.

Fylkesmannens vurdering

Behov for økt vannuttak

På generelt grunnlag mener vi at utvidelser av produksjon ved landbaserte akvakulturanlegg bør baseres på fullverdig resirkuleringsteknologi på hele eller deler av anleggene. I følge forskningsinstitusjonen IRIS vil introduksjon av resirkuleringsteknologi i settefiskproduksjon redusere vannforbruket med 95 – 99 %. Dette mener vi er en fremtidsrettet miljøteknologi som både sparer vannressursene og gir høy rensegrad av utslippet til sjø. Bruk av denne teknologien vil også være i tråd med naturmangfoldlovens prinsipp om bruk av miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder jf. § 12 i loven. Fylkesmannen stiller derfor spørsmål ved behovet for økt vannuttak til settefiskanlegget ved Tau. Det fremgår av søknaden at de kun vil basere produksjonen på tradisjonell gjennomstrømningsanlegg som har stort behov for vannforsyning. Vi gjør oppmerksom på at det nylig er gitt tillatelse etter forurensningsloven til tilsvarende utvidelse av settefiskproduksjon (2,5 til 5 mill smolt) ved et anlegg i nabokommunen Hjelmeland, uten at anlegget skal øke uttaket av ferskvann fra vannkilden. Økt bruk av denne teknologien forutsetter at myndighetene i større grad setter strengere krav til vannsparende tiltak i produksjonen.

Merknader til konsekvensutredningens utgangspunkt

Fylkesmannen mener det er viktig å merke seg at utgangspunktet for konsekvensvurderingen i søknaden er dagens situasjon i vassdraget (0-alternativet), et vassdrag som er regulert uten konsesjon etter vannressursloven og uten driftskrav relatert til ivaretagelse av naturverdier tilknyttet vassdraget. Naturtilstanden for vassdraget som helhet og konsekvensene av dagens regulerings situasjon er mer eller mindre utelukket i søknaden. I dag stilles det strengere miljøkrav til vassdragsreguleringer enn det som var tilfelle for flere tiår siden da kraftproduksjonen i Tauvassdraget ble etablert og vurdert. Fylkesmannen forventer at nye konsesjoner til vassdragsreguleringer i større vassdrag som Tauvassdraget setter krav om minstevannføring og lignende vilkår for å sikre miljøverdier i vassdragene. Nye konsesjoner bør ikke vurderes utelukkende ut fra et 0-alternativ hvor vassdraget er preget av en regulering uten konsesjon og uten vilkår om miljøhensyn.

Betydning for fremtidig revisjoner og innkalling til konsesjonsbehandling

Kraftproduksjonen i Tauvassdraget er så gammel at den ikke har tillatelse/konsesjon etter aktuelle vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven. Kraftproduksjonen har derfor ingen konsesjon eller vilkår som kan revideres. For å kunne stille miljøkrav som minstevannføring i Tauvassdraget må sannsynligvis kraftproduksjonen i vassdraget kalles inn til konsesjonsbehandling.

Det at Lerøy Vest AS søker om konsesjon til vannuttak og regulering av to magasiner uten planer om minstevannføring på berørte elvestrekninger, vil etter vårt syn ikke være i tråd med dagens krav til miljøhensyn som blant annet minstevannføring.

Fylkesmannen er således usikker på om en fremtidig konsesjonsbehandling av kraftproduksjonen i Tauvassdraget vil bli vanskeliggjort hvis det i dag gis en ny konsesjon til Lerøy Vest AS, uten krav om minstevannføring ol.

Vi er videre usikker på om det lar seg gjøre å stille krav om minstevannføring til Lerøy Vest AS uten at kraftprodusenten som eier anleggene har tilsvarende krav. Dette tilsier etter vår vurdering at NVE bør vurdere å innkalle kraftproduksjonen i vassdraget til konsesjonsbehandling slik at en kan få en helhetlig vurdering vassdragsreguleringen, bruken av vannressursen og et enhetlig vilkårsett som kan ivareta rimelige miljøhensyn i vassdraget.

Videre setter Fylkesmannen spørsmålsteget ved rimeligheten i at en regulant uten konsesjon skal kunne selge vann til et annet formål enn kraftproduksjon, uten at det er krav om minstevannføring i vassdraget.

Vannforskriften

EUs rammedirektiv for vann (vanndirektivet) og den norske vannforskriften bør være sentral for NVE sin behandling av denne saken. Det fremgår av kartbasen VannNett at alle elvestrekninger nedenfor demningsanleggene i Tauvassdraget er satt til dårlig/moderat økologisk tilstand. Denne klassifiseringen skyldes manglende krav om minstevannføring og barriere for fiskevandring. Lokale tiltaksanalysene og forvaltningsplaner etter vannforskriften bør derfor legges til grunn for arbeidet med nye konsesjoner i vassdraget og være førende for hvilke prioriteringer av miljøhensyn og tiltak som bør vurderes i dette vassdraget.

NVE bør ikke gi nye konsesjoner i Tauvassdraget som bidrar til at det blir vanskeligere å oppnå miljømålene etter vannforskriften for de vannforekomster som i dag ikke oppnår god økologisk tilstand i vassdraget.

Fisk og fiskeinteresser

Det er registrert ål i hele Tauvassdraget, noe som gir vassdraget høy verdi. Ål er ført opp i Norsk Rødliste, som kritisk truet. Nasjonalt og internasjonalt har bestanden av ål hatt en svært negativ utvikling de siste årene. Denne nedgangen antas blant annet å ha sammenheng med vandringsbarrierer i vassdrag. På bakgrunn av dette bør tiltak som kan virke negativt inn på overlevelsen for ål vurderes kritisk. Det er imidlertid like viktig å se etter tiltak som kan bidra til å øke ålens overlevelse i de vassdrag som vi fortsatt har bestander av arten. Fylkesmannen mener at eventuelle nye konsesjoner etter vannressursloven i det aktuelle vassdraget må sette vilkår som bidrar til å sikre ålens vandring mellom havet, elver og innsjøer i vassdraget. Krav om minstevannføring på elvestrekningene nedenfor demninger vil derfor etter vår oppfatning være naturlig. Det bør også vurderes om det kan gjennomføres andre kompensierende tiltak for å sikre ålens vandring mellom havet og de ulike delene av vassdraget, samt redusere dødeligheten tilknyttet vassdragsanleggene (vanninntak/turbiner ol.).

I søknaden hevdes det at omsøkt tiltak vil kunne ha positiv konsekvens for ål. Dette begrunnes med at en økning i slipp av vann fra magasinene og ned til Krossvatnet, vil medføre en betydelig reduksjon av perioder med så godt som ingen vannføring på elvestrekningen oppe i vassdraget. Det omsøkte tiltaket vil medføre at utløpselven fra Krossvatnet vil ha perioder uten vannføring som nå, men en større del av vannet som i dag går til kraftverket vil gå gjennom settefiskanlegget. Settefiskanlegget skal ha en fin sil på sitt vanninntak, som skal bidra til at ålen i mindre grad tas inn i dette vanninntaket enn gjennom kraftverkets inntak. Søker hevder derfor at omsøkt tiltak vil medføre at en mindre andel ål vil gå gjennom kraftverket sammenlignet med dagens situasjon og at omsøkt tiltak derfor kan ha ytterligere positiv konsekvens for ålen.

Fylkesmannen synes søknaden fortsatt har en mangelfull beskrivelse av ålens muligheter for oppvandring og utvandring fra vassdraget som helhet, samt hvilke flaskehalsers dagens reguleringsregime og dagens vassdragsanlegg medfører for ålens bruk av vassdraget

(vandringsbarrierer ol.). En bedre beskrivelse av disse forholdene vil være viktig informasjon for utforming av nødvendige og hensiktsmessige miljøvilkår i en konsesjon.

Tauvassdraget var fram til 1840 kjent som et lakseførende vassdrag med en god bestand av laks. I 1840 fant elva et nytt løp noe som hindret laksen å gå opp i vassdraget. Ubekreftede meldinger sier likevel at anadrom fisk på bestemte vannføringer fortsatt kan gå opp i vassdraget. Fylkesmannen er kjent med at elveeierlaget i Tauvassdraget har planer om å gjøre tiltak for å lette oppgangen for anadrom fisk i vassdraget. Dersom dette blir realisert vil en kanskje ha så mye som 20 km lakseførende strekning. Dette i et område som ligger svært nær store befolkningsmengder lokalt og i Stavanger. Vassdraget vil derfor kunne ha svært stor verdi for fiske dersom disse planene blir realisert. Fylkesmannen ber NVE vurdere om en eventuell konsesjon til settefiskanlegget kan være til hinder for fremtidige tiltak for å få tilbake anadrome fiskebestander i vassdraget. Vi er kjent med eksempler på at settefiskanlegg motsetter seg tiltak som skal bidra til å reetablere anadrome bestander av laksefisk i vassdrag som oppdretter bruker som vannkilde, pga kostnader med påfølgende renskrav til inntaksvannet. En overgang i bruk av vann fra kraftproduksjon til settefiskproduksjon kan derfor skape ytterligere interessekonflikter mot fiskeinteressene i vassdraget. På generelt grunnlag mener vi at konsesjoner etter vannressursloven til landbasert akvakultur ikke må være til hinder for fiskens frie vandring mellom vassdraget og havet.

Terrestrisk natur- og kulturverdier

Som det fremgår av rapporten til Rådgivende Biologer AS så har det terrestriske mangfoldet tilknyttet Krossvatnet og influensområdet til Krossvatnet og oppover i vassdraget stor verdi. Det finnes flere rødlistearter i influensområdet og flere naturtyper som alle er nasjonalt/regionalt viktige (verdi A – svært viktig). Krossvatnet er også et lokalt viktig rekreasjonsområde. Det er derfor særlig viktig at fremtidige konsesjoner til vassdragsregulering søker å ivareta disse verdiene for fremtiden.

Konklusjon

Den aktuelle utvidelsen av settefiskproduksjonen bør baseres på moderne resirkuleringsteknologi som ikke medfører økt behov for vannuttak. En eventuell konsesjon til vannuttak og regulering av magasinene bør inneholde krav om minstevannsføring ved elveløp til fjorden og nedenfor magasinene, samt tiltak for å fremme ål og annen fisk sin vandring mellom havet og innsjøene i vassdraget. En eventuell konsesjon bør ikke bidra til at det blir vanskeligere å oppnå miljømålene etter vannforskriften for de vannforekomster i vassdraget som i dag ikke oppnår god økologisk tilstand. En eventuell konsesjon bør heller ikke være til hinder for eventuell fremtidig reetablering av anadrome bestander av laksefisk i Tauvassdraget.

NVE bør vurdere om kraftproduksjonen i Tauvassdraget bør kalles inn til konsesjonsbehandling for å få en enhetlig avveining av ulik bruk av vannressursen opp mot miljøhensyn i vassdraget.

Med hilsen

Per Kristian Austbø
seksjonsleder

Stig Sandring
overingeniør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift

Saksbehandler: Stig Sandring
Saksbehandler telefon: 51568931